

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 340(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.3.9>

О. О. Кармаза

доктор юридичних наук, професор,
професор Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри галузевого права та загально-правових дисциплін
Відкритого міжнародний університет розвитку людини «Україна»

К. Л. Каращук

доктор філософії права, медіатор, приватний виконавець,
Голова Комітету з медіації та інших видів альтернативного врегулювання спорів при РПВУ,
Голова ГО «Асоціація медіаторів-правників України»

МЕДІАЦІЯ, МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ТА ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ

Стаття присвячена концептуальним основам розвитку медіації у кримінальному провадженні. Доведено, що медіація є однією із форм позасудового захисту прав, свобод та інтересів осіб, яка може відбуватися у різних сферах суспільних відносин відповідно до правил медіації, затверджених сторонами конфлікту (спору), цивільних правочинів, укладених обов'язковими суб'єктами процедури медіації, з дотриманням принципів медіації та не порушуючи права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації. Угода за результатами медіації як вид цивільного правочину є обов'язковою до виконання сторонами медіації у порядку і строки, встановлені такою угодою (ст. 19 Закону України «Про медіацію»). Закон України «Про медіацію» не передбачає укладення інших угод за результатами медіації ніж угода за результатами медіації. Встановлено, що Закон України «Про медіацію» не розкриває особливостей проведення процедури примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим), однак передбачає закріплення такої процедури на рівні іншого закону, яким на сьогодні є Кримінальний процесуальний кодекс України. Цей Кодекс не містить порядку, умов та наслідків застосування медіації у кримінальному провадженні. Однак, інститут примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим), закріплений в Кодексі та передбачає примирювальні процедури, які пов'язані із укладенням не угоди за результатами медіації, як це визначено в Законі України «Про медіацію», а угоди про примирення. Пропонується норми Кодексу узгодити із нормами Закону України «Про медіацію» та передбачити загальний порядок і наслідки проведення медіації у кримінальному провадженні, як це здійснено в Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України. Метою цієї статті є науково-практичний аналіз місця медіації у кримінальному процесі, а також визначення місця медіації у відновному правосудді. Стаття є внеском у наукову дискусію щодо забезпечення прав осіб на захист шляхом використання альтернативних (позасудових) форм захисту. Вона буде корисною для науковців, законотворців, практикуючих юристів та всіх, хто цікавиться правовими аспектами розвитку медіації.

Ключові слова: медіація, позасудовий захист, захист прав, неповнолітні особи, відновне правосуддя, кримінальне провадження, спір, правосуддя, примирення.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Крім того, кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Разом з тим науковцями, практиками та пересічними громадянами звертається увага на те, що традиційна процедура вирішення спорів та конфліктів в суді є довготривалою, в якій кожна із сторін має свою версію «вирішення спору чи конфлікту» («свою правду»), вважає, що саме вона «виграє» справу, а при кримінальному провадженні, як правило, зосереджується увага на покаранні з боку держави, відбувається «ігнорування» почуттів правопорушника та потерпілого, рецедиви вчинення кримінального правопорушення тощо. Відтак розв'язати ці та інші проблеми, які виникають при вирішенні спору чи конфлікту між сторонами, та/чи під час примирювальних процедур в кримінальному провадженні може медіація.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В юриспруденції існують наукові праці щодо медіації, медіації у кримінальному провадженні, відновного правосуддя. Слід також звернути увагу на те, що багато наукових праць присвячено проблемам визначення місця медіації в кримінальному провадженні. Наприклад цікавою є праця Т. Фоміної «Медіація у кримінальному провадженні: новели законодавства та перспективи його вдосконалення» (2022), в якій розглядаються актуальні проблеми медіації у кримінальному провадженні. М. Мазур в статті «Відновне правосуддя щодо неповнолітніх: правове регулювання та практика реалізації в Україні» (2023) розкрила поняття відновного правосуддя та медіації у кримінальному провадженні [2].

Як правило, вченими окремо досліджуються медіація та відновне правосуддя чи медіація в кримінальному провадженні. Тож ці проблеми були предметом дослідження таких дослідників як: Р. Аракелян, І. Басиста, О. Блажівська, І. Гриценко, А. Духневич, О. Євдокімова, В. Землянська, Н. Карпінська, Л. Кишакевич, О. Кірдан, С. Короєд, Д. Кушерець, Н. Крестовська, Н. Мазаракі, О. Мазіна, М. Мазур, О. Нагорнюк-Данилюк, Н. Нестор, В. Нор, Л. Остапчук, Ю. Притика, М. Погорецький, І. Ракіпова, Л. Романадзе, С. Сергєєва, Ю. Сергєєв, Т. Федоренко, І. Федорич, Т. Фоміна, Н. Хмелевська, Н. Шишка, О. Яновська та ін. Разом з тим, науковці не мають чіткої відповіді на питання

про те, чи відновне правосуддя і медіація у кримінальному провадженні це терміни синоніми, як саме медіація діє у кримінальному провадженні, строки проведення медіації, межі її проведення, наслідки проведення медіації тощо.

Отже, метою цієї статті є науково-практичний аналіз місця медіації у кримінальному процесі, а також визначення місця медіації у відновному правосудді. Стаття є внеском у наукову дискусію щодо забезпечення прав осіб на захист шляхом використання альтернативних (позасудових) форм захисту.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про медіацію» медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [3].

Медіація – це процес (процедура), який сприяє швидкому розв'язанню різних конфліктів (спорів), в якому саме сторони медіації, а не медіатор (медіатори), пропонують варіанти вирішення проблеми, приймають взаємовигідне рішення та відповідають за його виконання [4]. Медіація є однією із форм позасудового захисту прав, свобод та інтересів осіб, яка може відбуватися у різних сферах суспільних відносин відповідно до правил медіації, затверджених сторонами конфлікту (спору), цивільних правочинів, укладених обов'язковими суб'єктами процедури медіації, з дотриманням принципів медіації та не порушуючи права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації. Угода за результатами медіації як вид цивільного правочину є обов'язковою до виконання сторонами медіації у в порядку і строки, встановлені такою угодою (ст. 19 Закону України «Про медіацію»). Закон України «Про медіацію» не передбачає укладення інших угод за результатами медіації ніж угода за результатами медіації.

Частиною першою ст. 3 Закону України «Про медіацію» визначено, що дія цього Закону поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим). Тобто, Закон України «Про медіацію»

передбачає проведення медіації (позасудової, добровільної, конфіденційної, структурованої процедури, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів – ст. 1 цього Закону) в кримінальному провадженні.

Запровадження медіації в кримінальному провадженні узгоджується також із Рекомендацією № R(99)19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах, прийнятою Комітетом міністрів на 679-й зустрічі представників Комітету від 15 вересня 1999 р., в якій йдеться про те, що медіація у кримінальних справах повинна мати місце тільки тоді, коли всі сторони добровільно дійшли згоди з цього приводу. Сторони також можуть відмовитися від своєї згоди на будь-якому етапі проведення медіації. Медіація є незалежною та автономною в рамках кримінальної юстиції [5].

Разом з тим, науково-практичний аналіз норм Закону України «Про медіацію» доводить, що Закон не розкриває особливостей проведення процедури «примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим)», однак передбачає закріплення такої процедури на рівні іншого закону, яким на сьогодні є Кримінальний процесуальний кодекс України. Тож при регулюванні відносин, пов'язаних з проведенням медіації у кримінальному провадженні щодо примирення потерпілого з підозрюваним, обвинуваченим, повинні діяти загальні норми Закону України «Про медіацію», а також спеціальні норми – норми Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Разом з тим КПК як основне джерело регулювання відносин у кримінальному провадженні не використовує термін «медіація», а відтак і не розкриває його зміст. Не йдеться в КПК і про порядок, і про межі, і про спосіб, і про наслідки застосування медіації у кримінальному провадженні тощо. Однак інститут примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) закріплено в ряді статей, зокрема, в ст.ст. 56, 65, 394, 468, 469, 470, 471, 473, 474, 475, 476, 479 КПК. Так, наприклад, відповідно до ст. 56 КПК на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження [6].

Аналіз норм КПК доводить, що інститут примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим), закріплений в КПК, передбачає примирювальні процедури, які пов'язані із укладенням не угоди за результатами медіації, як це визначено ст.ст. 1, 7, 8, 12, 17, 18, 19, 21 Закону України «Про медіацію», а угоди про примирення (ст. 468 КПК). Відтак постає питання про необхідність визначення особливостей проведення медіації у кримінальному провадженні (порядку), строків, меж та наслідків медіації у кримінальному провадженні, розширення, можливо, видів угод за результатами медіації тощо.

У зв'язку з цим, вважаємо, що норми КПК доцільно узгодити із нормами Закону України «Про медіацію» та передбачити в КПК загальний порядок і наслідки проведення медіації у кримінальному провадженні, як це, наприклад, здійснено в Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України. При цьому важливо акцентувати увагу на тому, що проведення медіації відбувається «поза кримінальним провадженням» неупередженою особою – медіатором на основі принципів медіації, визначених в Законі України «Про медіацію», з дотриманням строків, визначених КПК та не порушуючи загальні строки досудового чи судового розгляду, а також права третіх осіб.

Фоміна Т. доводить, що проведення медіації у кримінальному провадженні має велике значення, оскільки: 1) сприяє гуманізації кримінальної політики щодо правопорушника, особливо це стосується неповнолітнього; 2) покращує рівень забезпечення прав, свобод та законних інтересів потерпілого, оскільки останній матиме можливість отримати реальну компенсацію завданої шкоди; 3) дозволяє особі-правопорушнику пройти ресоціалізацію; 4) зменшує соціальну напругу між підозрюваним, обвинуваченим та потерпілим; 5) підвищує рівень довіри до судових органів, дасть можливість зменшити навантаження на суд; 6) прискорює і спростовує процес кримінального судочинства. Позитивом медіації є також відсутність корупційної складової, оскільки сторони (медіатор, потерпілий, підозрюваний, обвинувачений) домовляються самостійно з власної волі [7].

Слід звернути увагу і на те, що в Україні відповідно до наказу Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора від 22 липня

2024 року № 2176/5/501/176 «Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення», діє відновне правосуддя, під яким розуміється процес, який дозволяє тим, кому була завдана кримінальним правопорушенням шкода, та тим, хто бере відповідальність за завдану шкоду, у випадку їх добровільної згоди та за участю медіатора брати участь у вирішенні питань, що виникають у зв'язку з вчиненням кримінальним правопорушенням з метою примирення, реінтеграції та ресоціалізації учасників кримінально-правового конфлікту, відшкодування завданої шкоди та усунення за можливості наслідків, спричинених кримінальним правопорушенням [8].

Науково-практичний аналіз цього наказу доводить, що наказ видано, зокрема на основі «статті 3 Закону України «Про медіацію», а не на норм КПК. Тож, зважаючи на вище викладене, на нашу думку, в юриспруденції недоцільно вести мову про те, що цей наказ містить порядок проведення медіації в кримінальному провадженні, а відтак вирішує проблему запровадження медіації в кримінальному провадженні, про яку йшлося вище. Однак цікавість викликає пункт 3 Порядку реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення», затвердженого наказом від 22 липня 2024 року № 2176/5/501/176, за яким з метою реалізації Програми проводиться медіація між потерпілим та неповнолітнім, який є підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення (далі – медіація), домовленості між якими фіксуються шляхом укладення угоди за результатами медіації. Відповідно до Програми сторонами медіації є неповнолітній, який є підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення, та потерпілий – фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, або юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. У межах Програми медіація застосовується як одна з форм відновного правосуддя, в процесі якої вирішуються питання щодо відшкодування шкоди, завданої потерпілому, реінтеграції потерпілого та неповнолітнього, засобів ресоціалізації неповнолітнього, йдеться у вище наведеному наказі.

Тобто, Програмою передбачено, що однією із форм відновного правосуддя є медіація. Загалом це відповідає нормам і принципам медіації, закріпленим в Законі України «Про медіацію». Разом з тим в юриспруденції (І. Глов'юк, А. Лапкін, М. Мазур, В. Нор та ін.), крім медіації, виділяються й інші форми відновного правосуддя (restorative justice), а саме, сімейні конференції (family group conferencing) та кола правосуддя (sentencing circles), а також доводиться, що відновне правосуддя – це не окремий вид правосуддя у традиційному значенні цього слова, це соціальний процес, під час якого сторони кримінального правопорушення, а також можливо й інші особи, яких воно торкнулося (правопорушник, потерпілий, їх представники, представники громад (суспільства), за власною ініціативою чи органів кримінальної юстиції, самі безпосередньо або за участю посередника (медіатора) спільно обговорюють і вирішують, у який спосіб можна відновити становище, яке існувало до вчинення правопорушення, як усунути його негативні наслідки та як вибудувати мирні стосунки між сторонами на майбутнє, досягнувши у такий спосіб їх примирення, та вирішення кримінального конфлікту [9].

Умови застосування відновного правосуддя визначені в цій Програмі. Так, відповідно до пункту 5 Програми Програма може бути застосована у разі: наявності потерпілого; наявності неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого; визнання неповнолітнім факту наявності події кримінального правопорушення; згоди неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого на участь у Програмі. Ця Програма поширюється також на осіб, які на момент прийняття рішення про застосування Програми досягли 18-річного віку. Умовою поширення Програми на осіб, які досягли 18 років, є вчинення ними кримінального правопорушення у неповнолітньому віці.

Відповідно до Інформаційно-аналітичного звіту з 09 вересня 2024 року по 16 червня 2025 року, станом на 16 червня 2025 року у межах реалізації Програми між сторонами медіації – неповнолітнім (за згодою його законного представника) та потерпілим було укладено 71 угоду за результатами медіації. Аналізуючи домовленості щодо яких сторони медіації дійшли згоди у межах проведених медіацій, можна виділити наступні умови (наведені в порядку ранжування, починаючи з найбільш часто визначених): сторони досягли згоди

щодо примирення між собою; неповнолітній(я) визнав завдану вчиненим кримінальним правопорушенням шкоду та вибачився перед потерпілим(ою); неповнолітній(я) повністю відшкодував(ла) шкоду чи зобов'язується вжити заходів до повного відшкодування шкоди в певний строк; потерпілий(а) жодних претензій щодо відшкодування шкоди не має, вибачення прийняв(ла); неповнолітній зобов'язується виконати рекомендовані органом пробації / установами / організаціями / іншими суб'єктами, діяльність яких спрямована на розвиток та ресоціалізацію неповнолітніх, узгоджені заходи ресоціалізації та розвитку. Станом на 25 березня 2025 року у 13 випадках за результатами медіацій, зокрема в угоді за результатами медіації сторони підтвердили, що зобов'язання виконані до укладення угоди. У 18 випадках угодою за результатами медіації передбачено, що частина зобов'язань буде виконуватись неповнолітніми протягом певного часу, після підписання угоди [10].

Зважаючи на викладене вище, на нашу думку, КПК потребує відповідних змін в частині врегулювання процедури відновного правосуддя. Тож складно заперечити судді Великої Палати Верховного Суду Л. Кишакевичу в тому, що відновне правосуддя має стати невід'ємною частиною кримінального та кримінального процесуального законодавства України. За його словами, сьогодні інтеграція концепції відновного правосуддя в національне правозастосування можлива шляхом внесення цілеспрямованих змін передусім до КПК. Ідеться не лише про визнання самого механізму, а й про законодавче закріплення повноважень кожного учасника кримінального провадження для уникнення правової невизначеності, яка нині призводить до застосування різних підходів у судовій практиці. На його переконання, участь дитини в програмі відновного правосуддя має бути не факультативною, а процесуально обов'язковою. Це передбачає внесення відповідних змін до ст. 485 КПК. Суддя запропонував в ст. 66 КК закріпити норму про те, що участь у програмі відновного правосуддя є обставиною, яка пом'якшує покарання [11].

Пропонуємо в юриспруденції вести мову та досліджувати медіацію в кримінальному провадженні, яка ґрунтується на нормах Закону України «Про медіацію» та нормах КПК (нині потребує необхідних змін в цій частині), а також досліджувати відновне правосуддя, основу якого становить процес переговорів між

сторонами (учасниками) кримінально-правового конфлікту, та в якому однією із форм може бути медіація.

Висновки. Узагальнюючи вище наведене, дійдемо висновку про те, що медіація як альтернативна форма вирішення спорів (конфліктів) застосовуються у різних сферах суспільних відносин. Кримінально-правові відносини не є виключенням. Застосування процедури медіації як позасудової добровільної, конфіденційної, структурованої процедури, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (ст. 1 Закону України «Про медіацію»), відбувається на підставі та у порядку, визначеному Законом України «Про медіацію», цивільними договорами, зміст яких не суперечать нормам Цивільного кодексу України та цього Закону. Беручи за основу норми ст. 3 Закону України «Про медіацію», процедура медіації у кримінальному провадженні з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим), строки, межі та наслідки проведення медіації, повинні бути передбачені в КПК. На сьогодні КПК потребує відповідних змін в цій частині регулювання відносин.

Відновне правосуддя як пілотний проєкт, в якому однією із форм є медіація, унормоване на рівні підзаконного акта – спільного наказу Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора від 22 липня 2024 року № 2176/5/501/176. На нашу думку, КПК і в цій частині регулювання відносин відновного правосуддя потребує певних змін.

Відсутність чітких правил регулювання процедури медіації у кримінальному провадженні є порушенням норм Конституції України щодо захисту конституційних прав та свобод громадян. Задля уникнення цього КПК потребує необхідних змін.

Список використаної літератури:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.07.2025).
2. Мазур М. Р. Відновне правосуддя щодо неповнолітніх: правове регулювання та практика реалізації в Україні. URL: https://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/30.pdf (дата звернення: 25.07.2025).
3. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 25.07.2025).
4. Закон України «Про медіацію» Науково-практичний коментар. Судова практика. Зразки документів. Вид. 2-е доп. і перероб. ; за заг. ред. д.ю.н., професора Кармази О. О., д.ю.н., професора Кушерець Д. В., к.ю.н., доцента Федоренко Т. В., адвоката Домінгос Г. К. : ВДК «Університет “Україна”». 2025. 350 с.
 5. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text (дата звернення: 25.07.2025).
 6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.07.2025).
 7. Фоміна Т. Г. Медіація у кримінальному провадженні: новели законодавства та перспективи його вдосконалення. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 104–114.
 8. Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення : Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора від 22 липня 2024 року № 2176/5/501/176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text> (дата звернення: 25.07.2025).
 9. Переговори і медіація у кримінальному провадженні : навч. посібник [І. В. Гловюк, А. В. Лапкін, М. Р. Мазур, В. Т. Нор, О. О. Торбас, А. Р. Туманянц, Т. А. Цувіна] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Василя Нора, канд. юрид. наук, доц. Марти Мазур. Електрон. вид. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2022. 328 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/Negotiations-and-Mediation-in-criminal-proceedings-LNU_2022.pdf (дата звернення: 25.07.2025).
 10. Хід реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення». Інформаційно-аналітичний звіт з 09 вересня 2024 року по 16 червня 2025 року. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/informacziyno-analitychnyj-zvit-vidnovne-pravosuddya-2025.pdf> (дата звернення: 25.07.2025).
 11. Суддя ВП ВС розповів про відновне правосуддя в контексті європейської інтеграції. Верховний Суд. 04 липня 2025 р. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1841863/> (дата звернення: 25.07.2025).

Karmaza O. O., Karashchuk K. L. Mediation, mediation in criminal proceedings and restorative justice: conceptual foundations for the development of mediation

The article is devoted to the conceptual foundations of the development of mediation in criminal proceedings. It is proved that mediation is one of the forms of extrajudicial protection of the rights, freedoms and interests of individuals, which can take place in various spheres of public relations in accordance with the rules of mediation approved by the parties to the conflict (dispute), civil transactions concluded by the mandatory subjects of the mediation procedure, in compliance with the principles of mediation and without violating the rights and legitimate interests of third parties who are not participants in this mediation. An agreement based on the results of mediation as a type of civil transaction is mandatory for execution by the parties to the mediation in the manner and within the time limits established by such an agreement (Article 19 of the Law of Ukraine “On Mediation”). The Law of Ukraine “On Mediation” does not provide for the conclusion of other agreements based on the results of mediation than an agreement based on the results of mediation. It has been established that the Law of Ukraine “On Mediation” does not disclose the specifics of the procedure for reconciling the victim with the suspect (accused), but provides for the consolidation of such a procedure at the level of another law, which is currently the Criminal Procedure Code of Ukraine. This Code does not contain the procedure, conditions and consequences of the use of mediation in criminal proceedings. However, the institution of reconciliation of the victim with the suspect (accused) is enshrined in the Code and provides for conciliation procedures that are associated with the conclusion not of an agreement based on the results of mediation, as defined in the Law of Ukraine “On Mediation”, but of an agreement on reconciliation. It is proposed to harmonize the norms of the Code with the norms of the Law of Ukraine “On Mediation” and to provide for the general procedure and consequences of conducting mediation in criminal proceedings, as is done in the Civil Procedure Code of Ukraine, the Commercial Procedure Code of Ukraine, and the Code of Administrative Procedure of Ukraine. The purpose of this article is a scientific and practical analysis of the place of mediation in the criminal process, as well as determining the place of mediation in restorative justice. The article is a contribution to the scientific discussion on ensuring the rights of individuals to protection through the use of alternative (extrajudicial) forms of protection. It will

be useful for scientists, legislators, practicing lawyers and everyone who is interested in the legal aspects of the development of mediation.

Key words: *mediation, extrajudicial protection, protection of rights, minors, restorative justice, criminal proceedings, dispute, justice, reconciliation.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.08.2025

Дата публікації: 30.09.2025